

Explaining the Indicators affecting Policy-making for Rural Management (Case Study: Kerman Province)

Ali Afsharipour¹, Hamid Barghi^{2*}, Yosef Ghanbari³

1- PhD Candidate, Faculty of Geography Sciences and Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran

2- Associate Professor, Faculty of Geography Sciences and Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran

(*Corresponding Author Email: h.barghi@geo.ui.ac.ir)

3- Associate Professor, Faculty of Geography Sciences and Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Abstract:

The existence of numerous challenges and problems in rural areas has forced geographers to do their research to solve these challenges. It can be said that one of the effective pillars in achieving rural development is the way decisions and policies are made. Futures studies are used to write about the future and possible changes in national, regional, and organizational contexts to respond to change. This study sought to explain the effective indicators in policy-making for rural regions management of Kerman province to help make more accurate decisions for the future of villages and policy-making appropriate to these indicators. In this regard, the main question was: What are the most effective indicators in policy-making for the management of rural areas of Kerman province in the future? The research method in this study was descriptive-analytical. The study followed a systematic and structural view with the method of futures studies and the use of MICMAC software. The results showed that the current policy-making system for the management of rural areas in Kerman province cannot be considered stable and desirable. The most influential indicators in policy-making for the management of rural areas of Kerman province were the environment (score 986), rurality (score 918), economy (score 884), and culture of rural people (score 850). Also, the indicators of the environment (score 952), economy (score 952), the sustainability of policies (score 884) were the most dependent factors. For better policy-making and optimal management of rural areas of the province in the future, strategic variables should be considered including environmental variables as an effective factor and the resulting form of policies, rurality or environmental-social identity, the economic identity of the village, the impact, and economic goals of policies, respectively. It is also possible to develop and sustain the rural management system of the province by manipulating and improving the variables of the economy, the role of the government, and increasing the participation of the people.

Introduction:

The need for the development and the existence of various challenges such as migration, poverty, and economic problems in rural areas, especially in developing countries, has led researchers to work to solve these problems. In this regard, governments make decisions and implement programs called policy-making. The executors of these decisions in the rural environment are the village managers. Because rural areas are different, policy-making to manage them must be appropriate by these features. In fact, in this study, the authors sought to identify and explain the influential indicators in policy-making for the management of rural areas of Kerman province to predict the impact of each indicator, and how each indicator will function in the future. With the complexity of development

programs, it seems that it is necessary to adopt futuristic approaches. Futures studies are more capable of analyzing the situation in the future than other methods, and decisions based on this method can be long-term. It can be said that in order to achieve the goals of development and progress, the most important features that are important for policy-making in rural areas must be recognized and the impact of these factors on each other must be determined. Since our goal was to plan for the future of villages and to manage them properly in the future, structural analysis methods and futures research software were used in this research.

Methodology:

The research method in this research was descriptive-analytical in nature and practical in terms of purpose. In this research, with a systematic and structural view, we studied theoretical literature in the field of rural policy-making and management. Using a questionnaire, the status of these indicators and the impact of each in the rural areas of Kerman province were scored by the technique of interplay (structural analysis method). This information was analyzed in MICMAC software and finally, the most important and influential factors for policy-making and rural management were identified. The study area of this research was rural areas of Kerman province. According to the 2016 census, Kerman province had a population of 3164718 people, of which 1302557 people lived in villages, which constituted 41% of the province's population.

Discussion:

The structural analysis method was used by the software to obtain the main effective indicators and the influential indicators for the future of policy-making in the study area. Based on the number of variables, the dimensions of the matrix were 13 x 13, and with the formation of this matrix, the impact of each index on another index was determined by weighing from 0 to 3. The variables of the role of culture in the policy-making, management of rural areas, and the historical course of the management of rural communities in the province were among the influential variables, the variables of economy, government, and participation for policy-making were among the two-sided variables. Also, the variables of policy features and management of rural communities, policy management, multiplicity, the inadequate status of the current policy method, and specification pattern characteristics were known as influential or dependent variables and urbanized policy variable as the independent variable. The most relevant and strongest variables were the environment, rurality, economy, government, and participation. These variables are in fact key and strategic variables in policy-making and any decision to manage rural areas of Kerman province in the future. The indicators of the environment, rurality, economy, and culture had the greatest direct impact and the indicators of the environment, economic, and disproportionate status of the current policy-making method for the management of rural areas in Kerman province had the highest direct dependence.

Conclusion:

The results showed that due to the scattering of variables on the coordinate axis, it cannot be said that the current policy-making system for the management of rural areas in Kerman province is stable. Therefore, for better policy-making for the management of rural areas in the province in the future, we must consider strategic variables. These variables are the environment as an effective factor and the resulting form of policies, rurality or socio-environmental identity, and economic identity of the

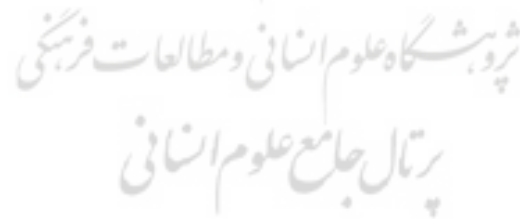
village, the impact and economic goals of policies, the role of government, and attention to rural participation in policy-making and decision-making. In fact, our key player in the future is the environment as an influential factor and the basis of policy-making. The environment is a form and the result of policy-making. We can also help to the evolution, sustainability, and improvement of the province's rural management system by changing and improving the variables of the economy, the role of the government, and increasing people's participation in policy-making.

Keywords: Rural Development, Policy-Making, Rural Management, Kerman Province.

References:

- Alejandra, A., Cecilia, A. S., Nestor, M., & Lorena, H. (2020). Linking Farmers' Management Decision, Demographic Characteristics and Perceptions of Ecosystem Services in the Southern Pampa of Argentina. *Journal of Rural Studies*. In press.
- Anríquez, G., & Stloukal, L. (2008). Rural Population Change in Developing Countries: Lessons for Policy-making. *European View*, 7(2), 309-317.
- Dufva, M., Könnölä, T., & Koivisto, R. (2015). Multi-layered Foresight: Lessons from Regional Foresight in Chile. *Futures*, 73, 100-111.
- Dye, T. R., & Dye, T. R. (1992). *Understanding Public Policy*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Goodwin, M. (1998). The Governance of Rural Areas: some Emerging Research Issues and Agendas. *Journal of Rural Studies*, 14(1), 5-12.
- Henderson, F., Steiner, A., Farmer, J., & Whittam, G. (2020). Challenges of Community Engagement in a Rural Area: the Impact of Flood Protection and Policy. *Journal of Rural Studies*, 73, 225-233.
- Holland, J., Burian, M., & Dixey, L. (2003). Tourism in Poor Rural Areas: Diversifying the Product and Expanding the Benefits in Rural Uganda and the Czech Republic. *PPT Working Paper*, 12.
- Kerr, K. (2001). *Repercussion de la reforme de securite sociale sur le monde rural seminaries degulf, university degulf Publication*, LONDON.
- Korten, D. C. (1980). Community Organization and Rural Development: A Learning Process Approach. *Public Administration Review*, 480-511.
- Lewis, J. (2003). Housing Construction in Earthquake Prone Places: Perspectives, Priorities, and Projections for Development. *The Australian Journal of Emergency Management*, 18(2), 35-44.
- Little, J. (2001). New Rural Governance? *Progress in Human Geography*, 25(1), 97-102.
- Liu, J., Zhang, X., Lin, J., & Li, Y. (2019). Beyond Government-led or Community-based: Exploring the Governance Structure and Operating Models for Reconstructing China's Hollowed Villages. *Journal of Rural Studies*. In Press.
- Lovell, S. A., Gray, A., & Boucher, S. E. (2018). Economic Marginalization and Community Capacity: How Does Industry Closure in a Small Town Affect Perceptions of Place?. *Journal of Rural Studies*, 62, 107-115.
- Murdoch, J., & Abram, S. (1998). Defining the Limits of Community Governance. *Journal of Rural Studies*, 14(1), 41-50.
- Prager, K., & Freese, J. (2009). Stakeholder Involvement in Agri-environmental Policy-Making— Learning from a Local and a State-level Approach in Germany. *Journal of Environmental Management*, 90(2), 1154-1167.

- Prové, C., de Krom, M. P., & Dessen, J. (2019). Politics of Scale in Urban Agriculture Governance: A Transatlantic Comparison of Food Policy Councils. *Journal of Rural Studies*, 68, 171-181.
- Shucksmith, M. (2010). Disintegrated Rural Development? Neo-Endogenous Rural Development, Planning, and Place-shaping in Diffused Power Contexts. *Sociologia Ruralis*, 50(1), 1-14.
- Stevenson, N., Airey, D., & Miller, G. (2008). Tourism Policy-making: The Policymakers' Perspectives. *Annals of Tourism Research*, 35(3), 732-750.
- Tikai, P., & Kama, A. (2010). A Study of Indigenous Knowledge and its Role to Sustainable Agriculture in Samoa. *Ozean Journal of Social Sciences*, 3(1), 65-79.
- Todaro, M. P. (1985). *Economic Development in the Third World*. UK: Longman
- Tuitjer, G., & Steinführer, A. (2019). The Scientific Construction of the Village: Framing and Practicing Rural Research in a Trend Study in Germany, 1952–2015. *Journal of Rural Studies*. In press.
- Visser, O., & Spoor, M. (2011). Land Grabbing in Post-Soviet Eurasia: the World's Largest Agricultural Land Reserves at Stake. *The Journal of Peasant Studies*, 38(2), 299-323.
- Wenchang, W. (2008). Rural Management– The Way Out for Tibetan Rural Areas. *Business and Public Administration Studies*, 3(3), 75.
- WWW.Dictionary.cambridge.org (2019). (Definition of "Policy-making" from the Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus © Cambridge University Press).

جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی

سال ۳۱، پیاپی ۷۸، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۹، صص ۸۸-۷۱

نوع مقاله: پژوهشی

وصول: ۱۳۹۹/۵/۱۳ پذیرش: ۱۳۹۹/۸/۱۷

تبیین شاخص‌های اثرگذار در سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی

نمونه پژوهش: استان کرمان

علی افشاری‌پور، دانشجوی دکتری گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان
afsharali1366@gmail.com

حمید برقی^{*}، دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان
h.barghi@geo.ui.ac.ir

یوسف قنبری، دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان
y.ghanbari@geo.ui.ac.ir

چکیده

وجود چالش‌های متعدد در نواحی روستایی، پژوهشگران جغرافیا را به انجام پژوهش برای رفع این چالش‌ها واداشته است. یکی از ارکان تأثیرگذار بر دستیابی نواحی روستایی به توسعه، شیوه اداره آنها و نحوه سیاست‌گذاری است. آینده‌پژوهی برای نگاشتن آینده و تغییرات محتمل در زمینه‌های ملی، منطقه‌ای و سازمانی به منظور پاسخ به تغییرات استفاده می‌شود. این پژوهش به دنبال تبیین شاخص‌های اثرگذار بر سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی استان کرمان است تا به گرفتن تصمیمات دقیق‌تر برای آینده روستاها و سیاست‌گذاری متناسب با این شاخص‌ها کمک کند؛ در واقع پرسش اصلی این است که اثرگذارترین شاخص‌ها در سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی استان کرمان در آینده کدام‌اند.

روش پژوهش، توصیفی تحلیلی است و با دید سیستماتیک و ساختاری با رویکرد آینده‌پژوهی و استفاده از نرم‌افزار MICMAC انجام شده است. نتایج نشان داد سیستم موجود سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی در استان کرمان پایدار و مطلوب نیست. تأثیرگذارترین شاخص‌ها در سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی استان کرمان، محیط (با امتیاز ۹۸۶)، روستاییت (با امتیاز ۹۱۸)، اقتصاد (با امتیاز ۸۸۴) و فرهنگ (با امتیاز ۸۵۰) است؛ همچنین تأثیرپذیرترین آنها، شاخص‌های محیط (با امتیاز ۹۵۲)، اقتصاد (با امتیاز ۹۵۲)، شناخت شرایط موجود (با امتیاز ۹۱۸) و پایداری سیاست‌ها (با امتیاز ۸۸۴) بوده است. برای سیاست‌گذاری بهتر و مدیریت مطلوب نواحی روستایی استان در آینده باید به متغیرهای راهبردی توجه کرد؛ این متغیرها به ترتیب محیط به‌مثابه عامل مؤثر، روستاییت یا هویت محیطی - اجتماعی و هویت اقتصادی روستا و تأثیر و اهداف اقتصادی سیاست‌ها هستند؛ همچنین می‌توان با دست‌کاری و بهبود متغیرهای اقتصاد، نقش دولت و افزایش مشارکت مردم برای تکامل و پایداری و بهبود سیستم مدیریت روستایی استان اقدام کرد.

واژه‌های کلیدی: توسعه روستایی، سیاست‌گذاری، مدیریت روستایی، استان کرمان

*نویسنده مسئول

مقدمه

وجود چالش‌های متعدد مانند مهاجرت، فقر، بی‌عدالتی اجتماعی، مسائل اقتصادی و مشکلات زیست‌محیطی در نواحی روستایی به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه از دیرباز پژوهشگران حوزه‌های مختلف از جمله جغرافیا را برای رفع این مشکلات و توسعه نواحی روستایی از جنبه‌های مختلف به فعالیت واداشته است (Visser & Spoor, 2011: 302). حکومت‌ها و دولت‌ها با استفاده از نتایج این پژوهش‌ها، برای رفع مشکلات روستاها تصمیماتی می‌گیرند که «سیاست‌گذاری» نامیده می‌شود. اجراکننده این تصمیمات در نواحی روستایی، مدیران روستاها هستند و یکی از اساسی‌ترین محورهای تحلیل مسائل روستایی، توجه به ساختار و جایگاه مدیریت در این جوامع است (چوبچیان و همکاران، ۱۳۸۶: ۸۸)؛ در واقع روستا به‌مثابه یک عرصه زیستی و یک واحد اجتماعی، از نهاد و سازمان و مدیریت برای اجرای سیاست‌ها بی‌نیاز نیست. هدف این سیاست‌گذاری‌ها که در قالب طرح‌های توسعه و برنامه‌های بخشی در کشور اجرا شده، دستیابی به توسعه پایدار در نواحی روستایی از جنبه‌های مختلف است و از آنجا که پژوهشگران توسعه روستایی را فرایند توانمندسازی و تقویت قابلیت زیست از نظر کیفیت زندگی، کیفیت محیط و کارایی اقتصادی در نواحی روستایی می‌دانند (7: holand et al., 2003)، شناخت شاخص‌هایی که بیشترین تأثیر را بر سیاست‌گذاری برای مدیریت این نواحی دارند، بسیار مهم است. در تعریف سیاست‌گذاری باید گفت «یک فرایند اجتماعی شامل ارتباط بین بسیاری از افراد در سازمان‌های مختلف است و این تعامل‌ها را سایر تصمیم‌گیرندگان و شرایطی محدود می‌کنند؛ همچنین این تعامل‌ها بازتاب‌دهنده ویژگی‌های گسترده‌تر اجتماعی است که محیط را شکل می‌دهد» (Stevenson et al., 2008: 732).

در سال‌های اخیر مباحث مربوط به حکمروایی به مفهوم «توسعه یکپارچه روستایی»^۱ (IRD) توجه داشته است. این الگو بر هماهنگی اقدامات و تصمیمات مختلف دولت در سطوح ملی و محلی در زمینه‌های مختلف تأکید می‌کند (Shucksmith, 2010: 1)؛ بنابراین تصمیماتی که نهادهای تصمیم‌گیرنده مانند شوراهای اسلامی، مجلس و دولت در مقام سیاست‌گذار می‌گیرند، «سیاست» و فرایندی که طی آن مراحل مطالعه، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری به اجرا در محیط روستا منجر می‌شود، «سیاست‌گذاری» می‌نامند.

به اعتقاد بسیاری از پژوهشگران در کشورهای در حال توسعه هنوز هم در برنامه‌های بلندپروازانه پیشرفت کمی به سمت اقدامات واقعاً مؤثر صورت گرفته است (Korten, 1980: 480)؛ این در حالی است که در کشوری مانند آلمان، دیدگاهها در مطالعات روستایی از توجه به زیرساخت‌ها و عقب‌ماندگی نواحی روستایی به سمت توجه به هویت‌های محلی خاص هر روستا به مرور زمان تغییر یافته است (Tuitjer & Steinführer, 2019: 1-23).

رویکردها یا دیدگاههای مدیریت روستایی متناسب با نوع جهان بینی در جوامع متفاوت بوده است؛ برای نمونه در کشورهای با دیدگاه سوسیالیستی (شرقی) و نگاه برابر در تقسیم ثروت و منابع، برای برنامه‌ریزی‌های از بالا و سیاست‌گذاری از بالا به پایین اقدام شده و در جوامع با دیدگاه سرمایه‌داری (غربی) در سیاست‌گذاری اصل رقابت و کسب سود بیشتر و توسعه بیشتر روستاها مدنظر بوده است. در سال‌های اخیر دیدگاهی با عنوان حکمروایی خوب

برای سیاست‌گذاری و مدیریت جوامع روستایی مطرح شده که به جنبه‌های عدالت‌محوری، مشارکت مردم و بخش خصوصی، ارائه مشاوره به مردم در زمینه اجرای سیاست‌ها، پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری مدیران، شفافیت و کارایی اثربخشی سیاست‌ها توجه دارد (نوروزی و ابراهیمی، ۱۳۹۷: ۹۳-۱۰۹).

مدیریت روستایی در کشور ما با وجود همه پیشرفت‌ها، همچنان با مشکلاتی از قبیل نبود ساختارهای مناسب اداری و تشکیلاتی، تجربه اندک دهیاران در مدیریت روستا و نیاز به آموزش، محدودیت منابع اعتباری و مشارکت و همکاری اندک روستاییان مواجه است (حسنوند و حسنوند، ۱۳۹۰: ۲). با توجه به تفاوت‌های محیطی، اجتماعی و اقتصادی نواحی روستایی و ویژگی‌های خاص جوامع روستایی در زمان‌ها و مکان‌های متفاوت، باید با شناخت ویژگی‌های روستا، متناسب با این ویژگی‌ها برای اداره نواحی روستایی اقدام کرد (بدری و همکاران، ۱۳۹۰: ۴۸)؛ بنابراین مسئله اصلی‌ای که پژوهشگران را به انجام این پژوهش ترغیب کرد، تحقق نیافتن اهداف سیاست‌های ملی در نواحی روستایی است؛ مانند شش برنامه توسعه پنج‌ساله که پس از انقلاب در کشور اجرا شده است.

مایکل تودارو^۱ از برجسته‌ترین پژوهشگران در زمینه توسعه در کشورهای در حال توسعه، پژوهش‌های زیادی در کشور ایران انجام داده است. وی اعتقاد داشت یکی از دلایل اصلی شکست برنامه‌ها در کشورهای در حال توسعه این است که این برنامه‌ها بیشتر آمال و آرزوهای سیاست‌گذاران است و با واقعیت و پتانسیل اقتصادی برای دستیابی فاصله زیادی دارد (Todaro, 1985: 30-55).

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران مشارکت مردم در فرایند سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی بیشتر شد؛ اما در این برنامه‌ها نیز عدول از اجرای برنامه مصوب، محدود شدن به اقدامات اجرایی روزمره، اختصاص نیافتن بودجه مناسب به برنامه‌های روستایی و مهم‌تر از همه ملزم نبودن نهادها و ارگان‌ها به پاسخگویی در قبال دست‌نیافتن به اهداف، از مسائل قابل انتقاد بوده است (ازکیا و دیباجی‌فروشانی، ۱۳۹۵: ۱۰۳). تجربه پژوهش‌های پیشین نگارندگان در استان کرمان و مواجه شدن با نارضایتی مردم و مسئولان روستاها از سیاست‌های ابلاغی، شیوه سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری از خارج از استان و بالا، کمبود بودجه و امکانات، محدودیت اختیارات مدیران روستا با وجود انتظارات مردم از آنها و ادامه داشتن مسائل و مشکلات اقتصادی-اجتماعی و زیست محیطی در روستاهای استان کرمان (افشاری‌پور، ۱۳۹۲: ۱۵؛ برقی و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۷)، از جمله دلایل ضرورت انجام این پژوهش بود.

در حال حاضر الگوی موجود سیاست‌گذاری و مدیریت در نواحی روستایی به شکل متمرکز و از بالا به پایین و بیشتر به شکل بخشی (بخش‌های کشاورزی، صنعت، خدمات و...) و جدا از هم است. این سیاست‌ها را نهادهای مختلف تعیین و ابلاغ می‌کنند و مدیر روستا یا دهیار فقط در محدوده ۴۷ شرح وظیفه‌ای که برای او مشخص شده است، در روستا اختیار عمل دارد؛ این وظایف بسیار کم است و در آنها با وجود توجه به جنبه‌های اقتصادی و اجتماعی، این موضوع که کدام شاخص‌ها یا جنبه‌ها تأثیرگذاری بیشتر یا تأثیرپذیری بیشتر دارند و کدام دوجبه‌ای هستند و کدام شاخص‌ها به تغییر و توجه بیشتر برای آینده نیاز دارند، به‌ویژه در سطح هر استان یا منطقه جغرافیایی در نظر گرفته نشده است.

از دلایل اصلی انجام این پژوهش، لزوم تلاش برای کمک به حل این مسائل در روستاهای استان است؛ در واقع در این پژوهش مسئله اصلی، حل نشدن مسائل و مشکلات نواحی روستایی استان با شیوه موجود سیاست‌گذاری و مدیریت است؛ همچنین هدف اصلی پژوهش، شناخت و تبیین شاخص‌های اثرگذار در سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی استان کرمان و شناخت میزان تأثیر هر شاخص و پیش‌بینی چگونگی عملکرد آن در آینده به‌منظور بهبود شرایط سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری و مدیریت نواحی روستایی استان است؛ در واقع تفاوت و نوآوری این پژوهش در تبیین علمی و دقیق شاخص‌های اثرگذار در سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی استان کرمان و مشخص کردن علمی و دقیق متغیرهای تأثیرگذار، تأثیرپذیر، مستقل، وابسته و چندوجهی است. با انجام این پژوهش خصلت یا چگونگی متغیرها نیز شناسایی شد تا در تصمیمات و سیاست‌گذاری‌های آینده، ویژگی خاص هر شاخص از نظر تأثیرپذیری یا تأثیرگذاری و مستقل یا وابسته بودن (در آینده) مدنظر قرار گیرد.

به‌منظور تحقق این اهداف، باید مهم‌ترین ویژگی‌ها برای سیاست‌گذاری در روستاها شناسایی و میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری این عوامل از یکدیگر مشخص شود. از آنجا که هدف این پژوهش، سیاست‌گذاری برای آینده روستاها و مدیریت درست در آینده است، به‌طور مشخص به دنبال پاسخگویی به این پرسش‌هاست:

۱. اثرگذارترین شاخص‌ها در سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی استان کرمان در آینده کدام‌اند؟

۲. هر کدام از متغیرهای بررسی شده از چه نوعی (تأثیرگذار، تأثیرپذیر، دوجوهی یا استراتژیک، هدف و تنظیمی) هستند؟

برای پاسخگویی به این پرسش‌ها از روش‌های تحلیل ساختاری و نرم‌افزارهای آینده‌پژوهی استفاده شد.

پیشینه پژوهش

پیشینه پژوهش‌های مربوط به مدیریت روستایی و سیاست‌گذاری برای نواحی روستایی به شکل کوتاه در جدول

زیر نشان داده شده است:

جدول ۱. پیشینه پژوهش

نتایج پژوهش	پژوهشگران
آغازگر نگاه جدید به مدیریت و حکمروایی روستایی در جغرافیا با تأکید بر ساختارهای قدرت و تأثیر آن در سیاست‌گذاری‌ها.	Goodwin (1998)
در پژوهشی با عنوان «حکمروایی جدید روستایی»، بر لزوم توجه به جنبه‌های خاص جغرافیایی مکان‌های مختلف در حکومت و سیاست‌گذاری تأکید کرد.	Little (2001)
به مهم‌ترین ویژگی‌های مدیریت و سیاست‌گذاری مطلوب اشاره می‌کند؛ همچنین این موضوع که سیاست‌های روستایی باید به جلوگیری از مهاجرت روستایی، از بین بردن فاصله اقتصادی بین نواحی شهری و روستایی، توسعه کشاورزی و کاهش فقر در روستاها منجر شود.	Wenchang (2008)
به تغییر جمعیت روستایی در نواحی در حال توسعه و چگونگی سیاست‌گذاری برای مشکلات جمعیتی روستاها اشاره کرده‌اند.	Anríquez, & Stloukal (2008)
در مطالعات حکمروایی و مدیریت روستا بر استفاده از رویکرد توسعه یکپارچه روستایی (IRD) و بر هماهنگی تصمیمات و سیاست‌ها در سطوح مختلف محلی و ملی تأکید می‌کند.	Shucksmith (2010)

با مطالعه سیاست‌های اجرای کشاورزی برای نواحی روستایی بر تشکیل شورای سیاست‌گذاری به‌منظور تأمین امنیت غذایی تأکید می‌کنند.	Prové et al. (2019)
با مطالعه ساختار حکمرانی در نواحی روستایی چین به تأثیر این سیاست‌ها بر خالی‌شدن روستاها از جمعیت اشاره می‌کنند.	Liu et al. (2019)
چالش‌های مشارکت اجتماعی در یک منطقه روستایی و سیاست‌های مقابله با خطر سیل را بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که سیاست‌های تحکیم‌آمیز به تضعیف مشارکت و مقاومت در برابر مخاطرات طبیعی منجر می‌شود.	Henderson et al. (2020)
در پژوهش خود به ارتباط بین تصمیم‌مدیران در کشاورزی روی شاخص‌های جمعیتی در جنوب آرژانتین اشاره می‌کنند.	Alejandra et al. (2020)
با انتشار نخستین مقالات درباره مدیریت روستایی با عنوان «کدخد» بر لزوم توجه به مدیریت روستایی و اجرای درست تصمیمات در جوامع روستایی برای رسیدن به توسعه تأکید کرد.	حسینی ابری (۱۳۸۰)
در پژوهشی بر نقش نهادهای تأثیرگذار در مدیریت روستایی تأکید کردند و به این نتیجه رسیدند که مدیریت روستایی باید با شرایط خاص اجتماعی، اقتصادی و بوم‌شناختی نواحی روستایی منطبق باشد.	رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۱۳۸۶)
در بررسی تطبیقی وضعیت حکمروایی و مدیریت روستایی دو کشور ایران و چین به این نتیجه رسیدند که کشور چین وضعیت مناسب‌تر و بهتری در بیشتر شاخص‌های مدیریت روستایی دارد.	بدری و همکاران (۱۳۹۰)
با ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه روستایی شهرستان بم، عملکرد مدیریت روستایی را از جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی از دیدگاه مردم بررسی کردند.	برقی و همکاران (۱۳۹۳)
با رویکردی آینده‌پژوهانه در زمینه منابع انسانی برنامه‌ریزی راهبردی انجام دادند و به لزوم ایجاد درک درست و توجه مدیران ارشد و مدیران عملیاتی برای اثربخشی بهتر تصمیمات اشاره کردند.	اصلانیان و همکاران (۱۳۹۵)
برنامه‌های توسعه پنج‌ساله را در ایران نقد کرده‌اند و یکی از دلایل مهم نتیجه‌ندادن این برنامه‌ها را عدول از برنامه مدون و ملزم‌نبودن مسئولان به پاسخگویی دانسته‌اند.	ازکیا و دیباجی‌فروشان (۱۳۹۵)
با بررسی شاخص‌های حکمروایی خوب در نواحی روستایی شهرستان لنجان به این نکته اشاره می‌کنند که در مدیریت روستایی به مشارکت بخش خصوصی و نهادهای مردمی نیاز است.	نوروزی و ابراهیمی (۱۳۹۷)
بیشتر شاخص‌های حکمروایی خوب مانند مشارکت اجتماعی، پاسخگویی، کارایی و اثربخشی، قانونمندی، عدالت و برابری، اجماع‌محوری، مسئولیت‌پذیری و شفافیت در مناطق روستایی شهرستان مشکین‌شهر وضعیت مناسبی داشته‌اند.	حیدری ساربان (۱۳۹۸)

منبع: یافته‌های نگارندگان

با بررسی این پژوهش‌ها مشخص می‌شود با وجود اشاره به شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی، فرهنگی، زیست‌محیطی و لزوم مشارکت بخش خصوصی و نهادهای مردمی و...، در کمتر پژوهشی به چگونگی یا ماهیت این شاخص‌ها به‌ویژه در فرایند تصمیم‌گیری و برای آینده نواحی روستایی اشاره شده است.

مبانی نظری پژوهش

آغاز نگاه جدید به حکمروایی روستایی و شیوه مدیریت روستاها با مقاله گودوین^۱ در سال ۱۹۹۸ بود. در این مقاله، وی به نادیده گرفتن دیدگاههای مدیریت در جغرافیای روستایی معاصر اشاره می‌کند و این غفلت را برخلاف دیگر بخش‌های علوم اجتماعی می‌داند که بر حاکمیت به‌ویژه قدرت به‌مثابه ویژگی بارز تمرکز دارند (Goodwin, 1998: 5- 12; Murdoch & Abram, 1998: 41- 50; Little, 2001: 97- 102).

اداره جوامع روستایی در مسیر درست برای پیشرفت و رسیدن به توسعه پایدار نیازمند شناخت و درک درست شرایط محیطی و اجتماعی روستاها و سیاست‌گذاری متناسب با این ویژگی‌هاست؛ از این رو برنامه‌ریزی‌ها برای توسعه سکونتگاههای روستایی به پیش‌بینی و شناخت اولیه مسائل بستگی دارد (Lewis, 2003: 38). وظیفه هماهنگی و اجرای سیاست‌ها و تصمیمات بر عهده مدیر روستاست؛ بنابراین باید روستاها را به‌منزله مکان‌هایی خاص با شیوه زندگی و فعالیت‌هایی متفاوت نسبت به شهرها در نظر گرفت که نیازمند الگوی مدیریتی مجزا و منطبق با شرایط اقتصادی، اجتماعی و بوم‌شناختی حاکم بر روستا هستند (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۸۶: ۱). درحقیقت «مدیریت روستایی باید سبب کاهش چشمگیر مهاجرت روستایی، از بین بردن شکاف اقتصادی- اجتماعی بین شهر- روستا، توسعه کشاورزی و گسترش فرهنگ خودباوری در مناطق روستایی و کاهش فقر روستایی» شود (Wenchang, 2008: 4) و اینها، ویژگی‌های یک سیاست‌گذاری و مدیریت مطلوب و اثربخش برای نواحی روستایی است. از سویی نواحی مختلف باید سبک توسعه خاص خود را پایه‌ریزی و سیستم‌های جدید مدیریتی نباید یک روش یکپارچه را در همه روستاها اجرا کنند (Kerr, 2001: 202)؛ همچنین در اروپا با انجام پژوهش‌هایی بر لزوم مشارکت ذی‌نفعان در سیاست‌گذاری برای کشاورزی تأکید شده است (Prager & Freese, 2009: 1154- 1167).

در این پژوهش ذی‌نفعان، ساکنان نواحی روستایی استان کرمان در نظر گرفته شدند. بازیگران اصلی در زمینه سیاست‌گذاری و مدیریت روستایی در سطح کشور، مردم ساکن در نواحی روستایی، مدیران محلی (شوراهای اسلامی و دهیاری‌ها)، سیاست‌گذاران یا مدیران استانی (بخشداران، فرمانداران و معاونت‌های مختلف استانداری) و مدیران سطح کلان (معاونان وزرا و وزارتخانه‌های مختلف) و مجلس شورای اسلامی و نمایندگان مجلس به‌مثابه اصلی‌ترین نهادهای تصمیم‌گیری و قانون‌گذاری یا سیاست‌گذاری در کشور هستند.

اعتمادبه‌نفس یک جامعه در مدیریت خود، مستقیماً متأثر از بسترهای اقتصادی است (Lovell et al., 2018: 107). برای دستیابی به توسعه پایدار در زمینه‌های امنیت غذایی، تنوع زیستی، حفاظت منابع طبیعی و محیط، وجود مدیریت متناسب با ساختار جامعه روستایی ضروری است (Tikai & Kama, 2010: 65- 66).

برای روشن شدن مفهوم سیاست‌گذاری به تعریف علمی و دقیق این واژه نیاز است و باید سیاست‌گذاری^۲ را براساس فرهنگ لغت کمبریج «تصمیم‌گیری درباره رفتارهای جدیدی دانست که به‌ویژه یک دولت یا حزب سیاسی اتخاذ می‌کند یا به بیان دیگر به افراد مؤثر اطلاق می‌شود» (Cambridge dictionary, 2019). اگر سیاست‌گذاری «هر

1. Goodwin
2. Policy-making

آنچه حکومت تصمیم به انجام یا عدم انجام آن می‌گیرد» (Dye and Dye, 1992: 1) تعریف شود، این تصمیمات با شاخص‌هایی گرفته می‌شود که هم از آن تأثیر می‌پذیرد و هم بر تصمیمات در آینده اثرگذار است.

با پیچیدگی برنامه‌های توسعه و پیشرفت چنین به نظر می‌رسد که اتخاذ رویکردهای آینده‌پژوهانه ضرورت دارد. امروزه ادبیات برنامه‌ریزی از مفاهیم پیش‌بینی، آینده‌نگری و کشف آینده عبور کرده و به حوزه آینده‌پژوهی رسیده است که وظیفه‌اش نگاشت آینده و ساخت آن است (مقیم، ۱۳۹۵: ۹۶). برای نخستین بار در کشور ژاپن بود که پژوهشگران از روش‌های آینده‌پژوهی برای سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری استفاده کردند و از آن پس حکومت‌ها و دولت‌ها به سمت استفاده از این روش‌ها گرایش یافتند؛ زیرا آینده‌پژوهی نسبت به سایر روش‌ها قابلیت تحلیل بیشتر شرایط را در آینده دارد و تصمیمات بر مبنای آن طولانی مدت است؛ همچنین کشف روابط بین برنامه‌ریزی راهبردی منابع انسانی و آینده‌پژوهی، فرصت‌های احتمالی را برای اثربخشی دوچندان هر دو حوزه فراهم می‌آورد (اصلائیان و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۸۹) و با اطمینان و دقت بیشتری می‌توان برای آینده نواحی مختلف، تصمیمات متناسب گرفت.

درحقیقت این علم در پی آن است که نیروها و عواملی را شناسایی و درک کند که سبب تغییرات و تحولات بنیادین در زندگی بشر می‌شوند (بکتاش و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۳۴). سیاست‌گذاری برای توسعه براساس بینش و درک تهدیدات و فرصت‌های آینده به مهارت و دوراندیشی نیاز دارد و آینده‌نگاری برای نگاشتن آینده و تغییرات محتمل در زمینه‌های ملی، منطقه‌ای و سازمانی برای پاسخ به این تغییرات استفاده می‌شود (Dufva et al., 2015: 100).

درمجموع این پژوهش بر این مبنای نظری استوار است که مهم‌ترین بخش برای توسعه جوامع روستایی، مدیریت این جوامع و سیاست‌گذاری برای اداره آنهاست و با توجه به اینکه تأثیر این تصمیمات در آینده خواهد بود، با رویکرد و مبنای نظریات آینده‌پژوهی انجام شده است.

روش‌شناسی پژوهش

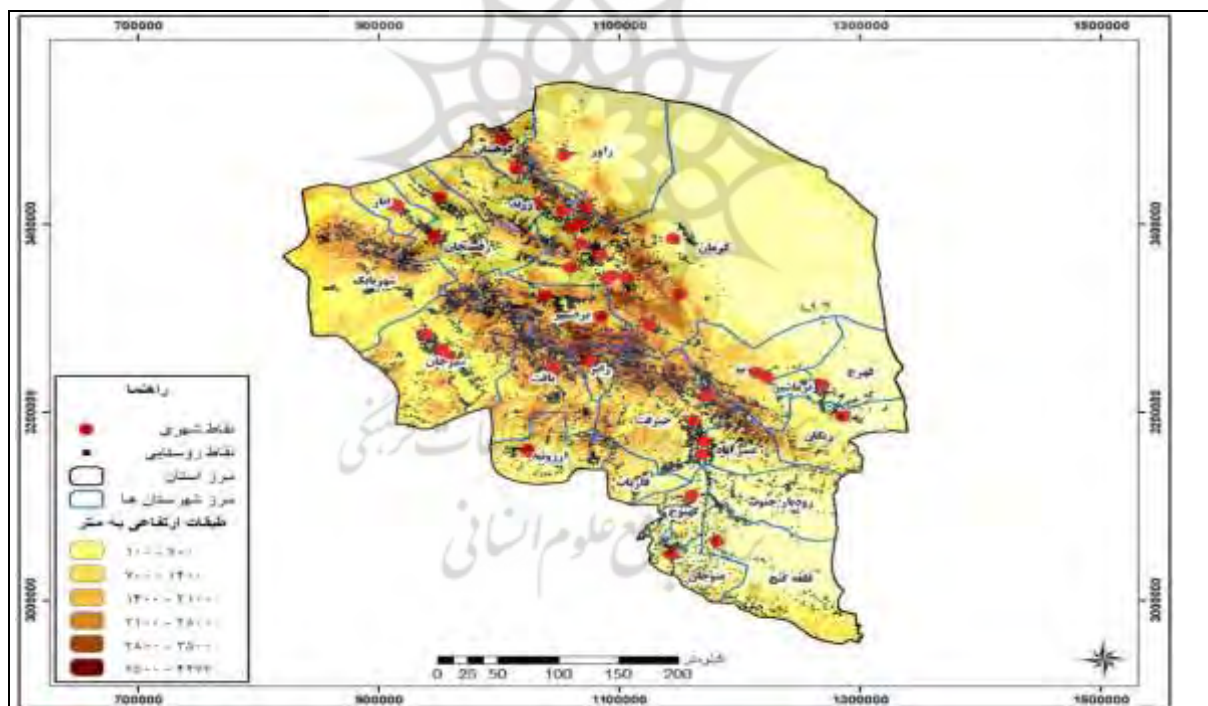
روش پژوهش حاضر به لحاظ ماهیت، توصیفی تحلیلی و به لحاظ هدف، کاربردی است. در این پژوهش با دید سیستماتیک و ساختاری، ادبیات نظری در زمینه سیاست‌گذاری و مدیریت روستایی مطالعه شد و برپایه آن، با انجام مصاحبه با دوازده نفر (پنج نفر دانشیار و هفت نفر استاد تمام) از استادان جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه‌های تهران و اصفهان که دسترسی به آنها در زمان پژوهش ممکن بود، شاخص‌ها و متغیرهای تأثیرگذار در سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی با روش تحلیل مضمون استخراج شد. این استادان با تخصص‌های جغرافیای انسانی، جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، برنامه‌ریزی منطقه‌ای، توسعه روستایی، مدیریت روستایی، کیفیت زندگی در نواحی روستایی، جغرافیای جنسیت، سرمایه اجتماعی در روستا، جغرافیای اقتصادی، روابط بین شهر و روستا و... به صورت تصادفی انتخاب شدند.

در مرحله بعد شاخص‌های به دست آمده از مصاحبه‌ها نام‌گذاری شد. در ادامه در قالب ۳۰ پرسش‌نامه که روایی آنها را استادان جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی تأیید کردند و با در نظر گرفتن نظر ۳۰ نفر از کارشناسان استانداری کرمان که در تهیه و تدوین برنامه‌ها و سیاست‌های روستایی نقش و اطلاع کافی داشتند، وضعیت این شاخص‌ها و

میزان تأثیر هرکدام بر نواحی روستایی استان کرمان با استفاده از تکنیک تأثیرات متقابل (روش تحلیل ساختاری) امتیازدهی و در محیط نرم‌افزار MICMAC تحلیل شد. در پایان، مهم‌ترین و تأثیرگذارترین عوامل برای سیاست‌گذاری مدیریت روستایی شناسایی شد. وزن‌دهی متغیرها با مقایسه زوجی و میزان ارتباط آنها (تأثیرگذاری و تأثیرپذیری) با طیفی از اعداد صفر تا سه سنجیده شد که در آن عدد صفر نشان‌دهنده عدم تأثیر، عدد ۱ تأثیر اندک، عدد ۲ تأثیر متوسط و عدد ۳ تأثیر زیاد بوده است (موسوی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۱).

محدوده پژوهش

محدوده این پژوهش، نواحی روستایی استان کرمان است. استان کرمان بین ۵۴ درجه و ۲۱ دقیقه تا ۵۹ درجه و ۳۴ دقیقه طول شرقی و ۲۶ درجه و ۲۹ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۵۸ دقیقه عرض شمالی در جنوب شرقی ایران قرار گرفته و با مساحت ۱۸۳۲۸۵ کیلومترمربع، حدود ۱۱/۱۵ درصد از مساحت کل کشور را به خود اختصاص داده است. براساس سرشماری سال ۱۳۹۵، استان کرمان ۳۱۶۴۷۱۸ نفر جمعیت دارد که از این تعداد، ۱۳۰۲۵۵۷ نفر در روستاها زندگی می‌کنند و ۴۱ درصد جمعیت استان را تشکیل می‌دهند (سالنامه آماری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمان، ۱۳۹۵).

شکل ۱. نقشه استان کرمان و نقاط روستایی شهرستان‌ها

یافته‌های پژوهش

پس از انجام مصاحبه‌های هدفمند با استادان و متخصصان جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی و کدگذاری و تجزیه و تحلیل آنها و همچنین مطالعه پژوهش‌های مرتبط با مدیریت روستایی و سیاست‌گذاری، مهم‌ترین شاخص‌های سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی به دست آمد که در ۱۳ دسته کلی طبقه‌بندی شدند. جدول زیر این شاخص‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۲. شاخص‌های مؤثر بر سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی

شاخص‌ها	گویه‌ها
روستاییت (روستاگونگی) (Rurality)	هویت محیطی - اجتماعی روستا، هویت اقتصادی روستا
تاریخ‌مندی	اهمیت سیر تاریخی اداره روستاها، نظام سرمایه‌داری بهره‌وری، اصلاحات ارضی، موج جهانی نوسازی، تأثیر انقلاب اسلامی
محیط به‌مثابه عامل مؤثر و فرم حاصل از سیاست‌ها	محیط به‌مثابه عامل اثرگذار و بستر سیاست‌گذاری‌ها، محیط به‌مثابه فرم شکل‌گرفته و نتیجه سیاست‌گذاری‌ها
نقش فرهنگ در سیاست‌گذاری و مدیریت نواحی روستایی	بستر فرهنگی روستاهای ایران، آثار فرهنگ بر سیاست‌گذاری‌ها
تأثیر و اهداف اقتصادی سیاست‌ها	تأمین نیازهای اساسی، تفکر اقتصادی، کشاورزی
جایگاه مشارکت در سیاست‌گذاری و مدیریت جوامع روستایی	اهمیت و ضرورت مشارکت مردم در سیاست‌گذاری و اجرای سیاست‌ها، پیامدهای مشارکت مردم در سیاست‌گذاری‌ها
چندگانگی عوامل اثرگذار بر سیاست‌گذاری‌ها	عوامل اقتصادی، اجتماعی و سازمانی
نقش انحصاری دولت	دولت در مقام سیاست‌گذار و مجری اصلی سیاست‌ها، دولت به‌مثابه تنها منبع مالی تهیه و اجرای سیاست‌ها
شهرزدگی سیاست‌ها	دیدگاه شهری حاکم بر سیاست‌گذاری‌ها، وابستگی روستاها به شهر
تأثیر مدیران	ویژگی‌های فردی سیاست‌گذاران و مدیران، اهمیت و ویژگی‌های مدیریت روستایی
عدالت‌محوری	موانع اثربخشی سیاست‌گذاری‌ها، توجه به عدالت‌محوری در سیاست‌گذاری‌ها، اصلی‌ترین ویژگی‌های سیاست‌گذاری و مدیریت روستاها در آینده
پایداری سیاست‌ها	ضرورت شناخت الگوهای داخلی و خارجی، انسجام سیاست‌ها و سیاست‌گذاران، تمرکززدایی از سیاست‌های موجود، ضرورت پایداری سیاست‌ها
شناخت شرایط موجود	معایب شیوه‌های مدیریت و سیاست‌گذاری برای روستاها، اهمیت شناخت اساسی‌ترین ویژگی‌های مدیریت امروزی روستاها

منبع: یافته‌های مصاحبه، ۱۳۹۸

پس از مشخص شدن شاخص‌ها، با استفاده از پرسش‌نامه از کارشناسان مرتبط با برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری روستایی در استان کرمان خواسته شد با انجام مقایسه زوجی به این ۱۳ شاخص وزن دهند؛ درواقع ورودی نرم‌افزار MICMAC حاصل این وزن‌دهی است.

از روش تحلیل ساختاری با نرم‌افزار برای به‌دست‌آوردن شاخص‌های اصلی اثرگذار و شاخص‌های تأثیرپذیر برای آینده سیاست‌گذاری در محدوده پژوهش استفاده شد. بر مبنای تعداد متغیرها، ابعاد ماتریس ۱۳*۱۳ است و با تشکیل

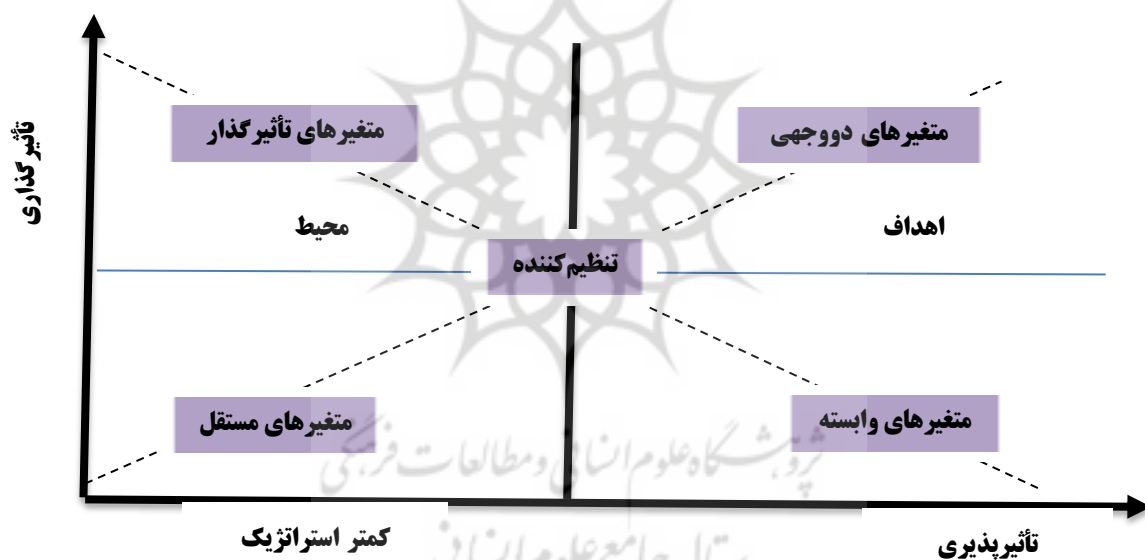
این ماتریس، میزان تأثیرگذاری هر کدام از شاخص‌ها بر یکدیگر با وزن‌دهی از ۰ تا ۳ مشخص شد. روش تحلیل ساختاری برای تحلیل بین متغیرها به کار می‌رود و یکی از پرکاربردترین روش‌ها در آینده‌پژوهی به شمار می‌آید؛ در واقع آینده‌پژوهی به ما می‌گوید از چه مسیرهایی با سهولت بیشتر به آینده مطلوب می‌رسیم. همان‌گونه که در جدول زیر نشان داده شده است، تحلیل اولیه داده‌ها نشان داد عدد دو (تأثیرگذاری متوسط) با ۷۶ بار، بیشترین تکرار را در نظرات کارشناسان داشته و در مجموع ۸۶/۳ درصد ماتریس پر شده است.

جدول ۳. تحلیل اولیه داده‌های ماتریس آثار متقابل

ابعاد ماتریس	تعداد تکرار	تعداد صفر	تعداد یک	تعداد دو	تعداد سه	مجموع	درجه پرتشدگی
۱۳	۲	۲۳	۳۴	۷۶	۳۶	۱۴۶	۸۶/۳٪

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۸

محل قرارگیری هر متغیر روی محور مختصات با استفاده از وزن آن مشخص می‌شود. با توجه به پلان تأثیرپذیری و تأثیرگذاری، که در شکل زیر نشان داده شده، وضعیت هر متغیر امکان تحلیل خواهد داشت.

شکل ۲. پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری شاخص‌ها؛ منبع: ربانی، ۱۳۹۱: ۲۶۷

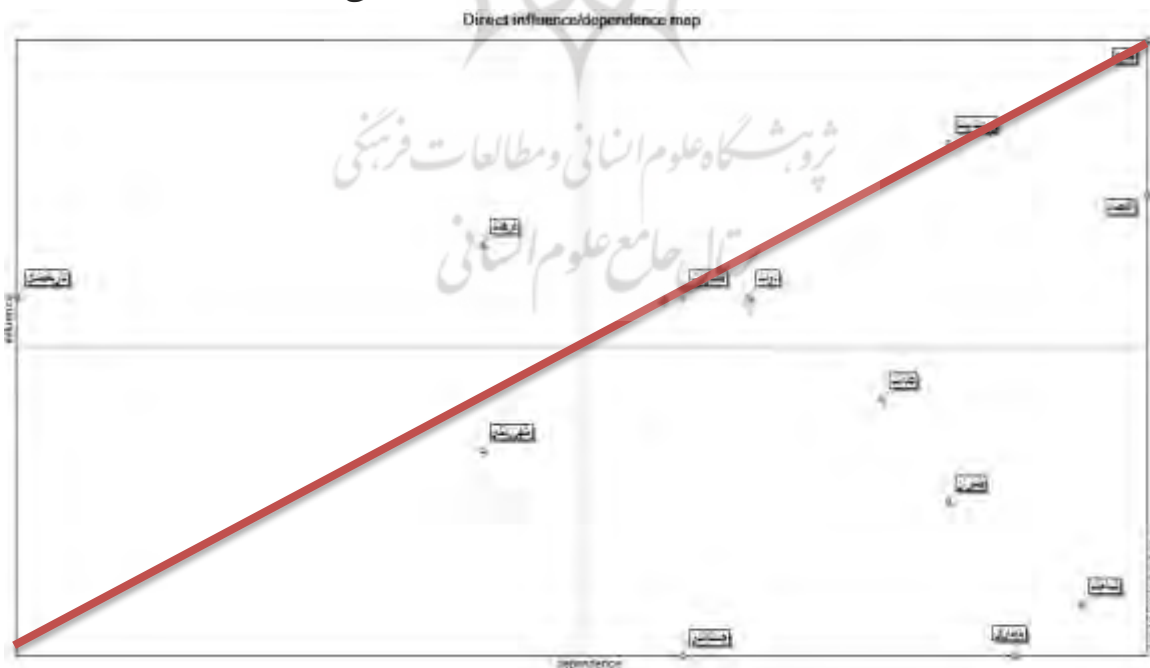
شکل ۳، وضعیت تأثیرگذاری و تأثیرپذیری متغیرها را روی نمودار نشان می‌دهد. در اینجا متغیرها را براساس محل قرارگیری آنها روی نمودار تحلیل می‌کنیم:

متغیرهای تأثیرگذار: بیشتر تأثیرگذار و کمتر تأثیرپذیر و معمولاً بحرانی‌ترین متغیرهای پژوهش هستند. این متغیرها بیشتر محیطی‌اند و ورودی سیستم محسوب می‌شوند. در نمودار زیر که خروجی نرم‌افزار MICMAC است، متغیرهای نقش فرهنگ در سیاست‌گذاری و مدیریت نواحی روستایی و تاریخ‌مندی یا سیر تاریخی مدیریت جوامع روستایی استان در این بخش قرار گرفته‌اند.

متغیرهای دوجوهی: این متغیرها همزمان هم بیشترین تأثیرگذاری و هم بیشترین تأثیرپذیری را دارند و طبیعت این متغیرها با ناپایداری آمیخته است. متغیرهای دوجوهی به دو دسته تقسیم می‌شوند؛ متغیرهای ریسک و متغیرهای هدف. متغیرهای ریسک در حول خط قطری قرار گرفته‌اند و ظرفیت بسیار زیادی برای تبدیل شدن به بازیگران کلیدی سیستم دارند و متغیرهای محیط و روستاییت در سیستم سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی استان کرمان در این قسمت واقع شده‌اند. متغیرهای هدف در زیر خط قطری این ناحیه قرار گرفته‌اند و بیشتر از آنکه تأثیرگذار باشند، تأثیرپذیر هستند. این متغیرها نتیجه تکامل سیستم است و با دست‌کاری آنها می‌توان به تکامل سیستم دست یافت. متغیرهای اقتصاد، دولت و مشارکت برای سیاست‌گذاری در این بخش قرار گرفته است؛ البته متغیرهای دولت و مشارکت با توجه به اینکه در نزدیکی مرکز محور مختصات واقع شده‌اند، متغیر تنظیمی نیز در نظر گرفته می‌شوند؛ یعنی این متغیرها با توجه به سیاست‌هایی که مدیران و برنامه‌ریزان برای رسیدن به اهداف خود به کار می‌برند، به‌مثابه اهرم ثانویه عمل می‌کنند و قابلیت ارتقای متغیرهای تأثیرگذار یا هدف و ریسک را دارند.

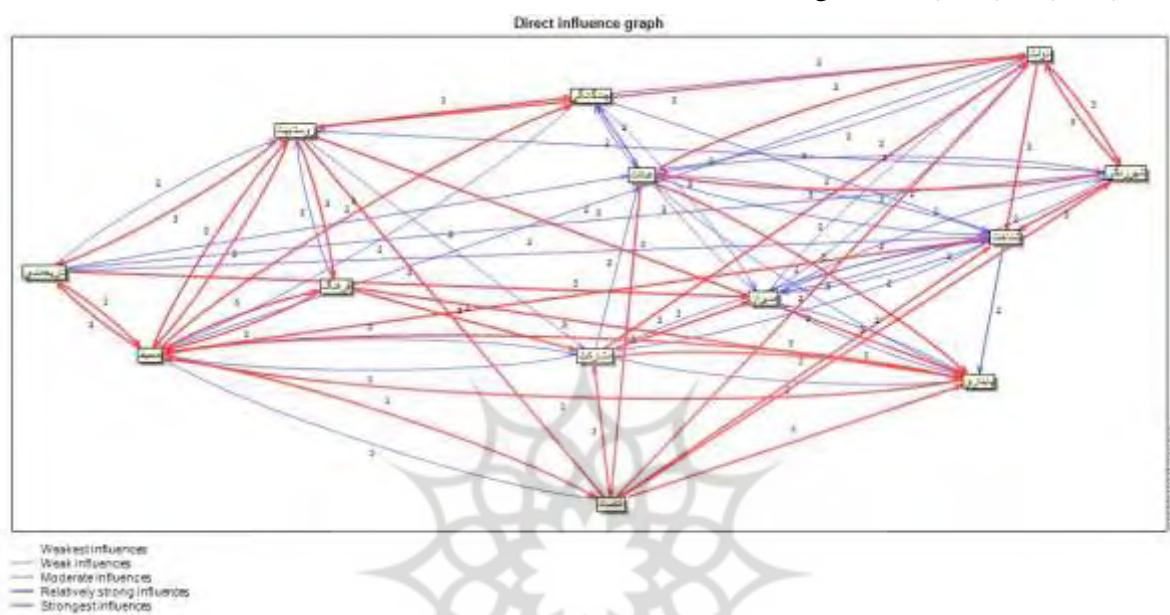
متغیرهای تأثیرپذیر یا وابسته: این متغیرها تأثیرگذاری کم، ولی تأثیرپذیری بسیار زیادی دارند و به تکامل و تغییر متغیرهای تأثیرگذار و دوجوهی حساس هستند و به تغییر آنها واکنش نشان می‌دهند. این متغیرها به‌مثابه خروجی سیستم در نظر گرفته می‌شوند که در این پژوهش، متغیرهای عدالت‌محوری، تأثیر مدیران، چندگانگی، شناخت شرایط موجود شیوه سیاست‌گذاری و پایداری سیاست‌ها در این بخش قرار گرفته‌اند.

متغیرهای مستقل: متغیرهایی که از دیگر متغیرها تأثیر نمی‌پذیرند و همچنین تأثیر کمی بر دیگر متغیرها دارند، «متغیر مستقل» نامیده می‌شوند. آنها نه موجب توقف یک متغیر و نه موجب پیشرفت متغیری می‌شوند. همان‌طور که در شکل زیر دیده می‌شود، متغیر شهرزدگی سیاست‌ها در این قسمت از نمودار واقع شده است.

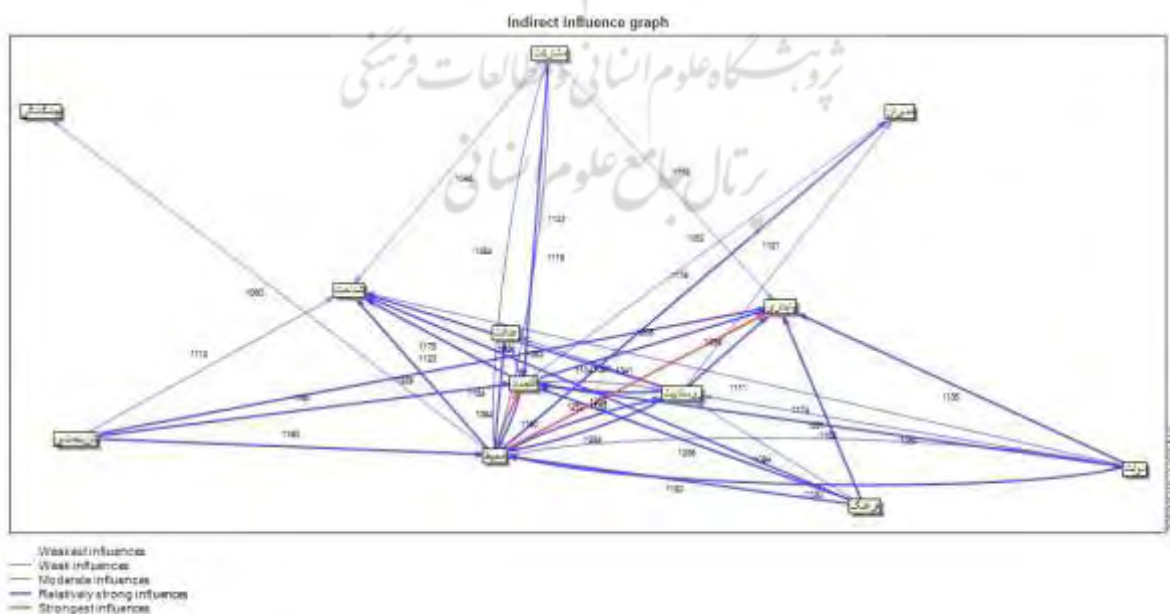
شکل ۳. وضعیت تأثیرگذاری و تأثیرپذیری شاخص‌ها در خروجی نرم‌افزار MICMAC؛ منبع: نویسندگان، ۱۳۹۸

روابط بین متغیرها و میزان شدت و ضعف تأثیرگذاری آنها بر یکدیگر و تأثیرپذیری آنها از یکدیگر در نمودار زیر آورده شده است. همان‌طور که نتایج پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری نیز نشان داد، بیشترین و قوی‌ترین روابط را متغیرهای محیط، روستائیت، اقتصاد، دولت و مشارکت دارند. این متغیرها در واقع متغیرهای کلیدی و راهبردی در سیاست‌گذاری و هرگونه تصمیم‌گیری برای مدیریت نواحی روستایی استان کرمان در آینده هستند. جهت فلش‌ها سمت تأثیر متغیر را بر دیگری نشان می‌دهد.

شکل ۴. گراف روابط و تأثیرات مستقیم بین متغیرها؛ منبع: نویسندگان، ۱۳۹۸

شکل ۵، گراف تأثیرات غیرمستقیم متغیرها را بر یکدیگر نشان می‌دهد. بیشترین تأثیر غیرمستقیم را نیز محیط بر دیگر متغیرها دارد که قوی‌ترین این تأثیرات بر پایداری سیاست‌ها و اقتصاد است.

شکل ۵. گراف روابط و تأثیرات غیرمستقیم؛ منبع: نویسندگان، ۱۳۹۸

در نهایت تحلیل‌ها نشان می‌دهد همان‌گونه که در جدول زیر آورده شده است، شاخص‌ها دو نوع تأثیرگذاری و تأثیرپذیری بر یکدیگر دارند؛ تأثیرگذاری مستقیم (بدون واسطه) و تأثیرگذاری غیرمستقیم و همچنین تأثیرپذیری مستقیم و تأثیرپذیری غیرمستقیم. در اینجا با استفاده از خروجی نرم‌افزار MICMAC، این میزان محاسبه و شاخص‌ها بر مبنای آن رتبه‌بندی شده است. این رتبه‌بندی در جدول زیر آورده شده است. بیشترین تأثیرگذاری مستقیم را شاخص‌های محیط، روستائیت، اقتصاد و فرهنگ داشته‌اند و بیشترین تأثیرپذیری مستقیم را شاخص‌های محیط، اقتصاد و شناخت شرایط موجود داشته‌اند؛ همچنین بیشترین تأثیرگذاری غیرمستقیم را نیز شاخص‌های محیط، روستائیت و اقتصاد و بیشترین تأثیرپذیری غیرمستقیم را شاخص‌های اقتصاد، محیط و پایداری سیاست‌ها داشته‌اند.

جدول ۴. میزان تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر و میزان تأثیرپذیری مستقیم و غیرمستقیم متغیرها از یکدیگر

رتبه	متغیر	تأثیرگذاری مستقیم	متغیر	تأثیرپذیری مستقیم	متغیر	تأثیرگذاری غیرمستقیم	متغیر	تأثیرپذیری غیرمستقیم
۱	محیط	۹۸۶	محیط	۹۵۲	محیط	۹۶۴	اقتصاد	۹۴۷
۲	روستائیت	۹۱۸	اقتصاد	۹۵۲	روستائیت	۹۱۱	محیط	۹۲۷
۳	اقتصاد	۸۸۴	شناخت شرایط موجود	۹۱۸	اقتصاد	۸۵۹	پایداری	۹۱۶
۴	فرهنگ	۸۵۰	پایداری	۸۸۴	فرهنگ	۸۴۷	شناخت شرایط موجود	۹۰۵
۵	تاریخ‌مندی	۸۱۶	روستائیت	۸۵۰	تاریخ‌مندی	۸۲۱	روستائیت	۸۵۰
۶	مشارکت	۸۱۶	تأثیر مدیران	۸۵۰	دولت	۸۱۵	تأثیر مدیران	۸۲۶
۷	دولت	۸۱۶	عدالت‌محوری	۸۱۶	مشارکت	۸۰۸	عدالت‌محوری	۸۰۴
۸	عدالت‌محوری	۷۴۸	دولت	۷۴۸	عدالت‌محوری	۷۴۴	مشارکت	۷۳۶
۹	شهرزدگی	۷۱۴	مشارکت	۷۱۴	شهرزدگی	۷۲۴	دولت	۷۲۸
۱۰	تأثیر مدیران	۶۸۰	چندگانگی	۷۱۴	تأثیر مدیران	۶۸۲	چندگانگی	۷۲۶
۱۱	شناخت شرایط موجود	۶۱۲	فرهنگ	۶۱۲	شناخت شرایط موجود	۶۲۴	فرهنگ	۶۳۵
۱۲	چندگانگی	۵۷۸	شهرزدگی	۶۱۲	پایداری	۶۰۸	شهرزدگی	۶۰۶
۱۳	پایداری	۵۷۸	تاریخ‌مندی	۳۷۴	چندگانگی	۵۸۷	تاریخ‌مندی	۳۸۷

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۸

نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش، تبیین مهم‌ترین شاخص‌های اثرگذار در سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی بود و از آنجا که سیاست‌گذاری‌ها، تصمیماتی هستند که برای آینده گرفته می‌شوند، از روش تحلیل ساختاری و نرم‌افزار MICMAC برای این آینده‌پژوهی استفاده شد. مدیریت جوامع روستایی، یکی از کلیدی‌ترین ارکان برای

دستیابی به توسعه در روستاهاست و این امر ضرورت شناخت و تبیین شاخص‌های تأثیرگذار را برای گرفتن تصمیمات بهتر و دقیق‌تر نشان می‌دهد؛ به‌ویژه در استان کرمان که هنوز هم بخش جالب توجهی از جمعیت آن (۴۱ درصد) در نواحی روستایی زندگی می‌کنند.

تحلیل‌ها نشان داد به علت پراکندگی متغیرها روی محور مختصات، سیستم موجود سیاست‌گذاری برای مدیریت نواحی روستایی در استان کرمان وضعیت پایداری ندارد؛ بر این اساس متغیرها در پنج دسته قرار گرفتند؛ متغیر تاریخ‌مندی یا لزوم توجه به سیر تاریخی مدیریت در نواحی روستایی جزو متغیرهای تأثیرگذار، متغیرهای محیط به‌مثابه عامل مؤثر و فرم حاصل از سیاست‌ها و روستائیت (روستایی‌گونی) یا هویت محیطی-اجتماعی و هویت اقتصادی روستا در دسته متغیرهای دوجبهی، متغیرهای اقتصاد، نقش انحصاری دولت و مشارکت در دسته متغیرهای هدف، متغیرهای عدالت‌محوری در سیاست‌گذاری، تأثیر مدیران در تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری، چندگانگی، شناخت شرایط موجود سیاست‌گذاری و مدیریت روستایی و پایداری سیاست‌ها در دسته متغیرهای تأثیرپذیر یا وابسته و متغیر شهرزدگی سیاست‌ها به‌مثابه متغیر مستقل دسته‌بندی شدند.

براساس وزن نهایی به‌دست‌آمده در خروجی نرم‌افزار، متغیرهای محیط، روستائیت، اقتصاد و فرهنگ بیشترین تأثیرگذاری و متغیرهای محیط، اقتصاد، لزوم شناخت ویژگی‌های الگوی مطلوب و نامناسبی شیوه موجود سیاست‌گذاری، تأثیرپذیرترین متغیرهای پژوهش بوده‌اند؛ بنابراین برای سیاست‌گذاری بهتر به‌منظور مدیریت نواحی روستایی استان در آینده، باید به متغیرهای راهبردی بیشتر توجه داشت که به ترتیب متغیرهای محیط به‌مثابه عامل مؤثر و فرم حاصل از سیاست‌ها، روستائیت یا هویت محیطی-اجتماعی و هویت اقتصادی روستا، تأثیر و اهداف اقتصادی سیاست‌ها، نقش دولت و توجه به مشارکت روستاییان در سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری هستند؛ در واقع بازیگر کلیدی در آینده، محیط به‌مثابه عامل اثرگذار و بستر سیاست‌گذاری‌ها، و محیط به‌مثابه فرم شکل‌گرفته و نتیجه سیاست‌گذاری‌هاست؛ همچنین با دست‌کاری و بهبود متغیرهای اقتصاد، نقش دولت و افزایش مشارکت مردم در سیاست‌گذاری می‌توان برای تکامل و پایداری و بهبود سیستم مدیریت روستایی استان اقدام کرد.

نتایج این پژوهش با پژوهش حسینی ابری (۱۳۸۰) از نظر لزوم توجه به مدیریت سنتی و سابقه تاریخی مدیریت روستاها که قرن‌ها تجربه در پشت آن است، با مدنظر قرار دادن تاریخ‌مندی یا سیر تاریخی مدیریت و سیاست‌گذاری برای روستاها همسوست؛ همچنین از این نظر که مطالعات درباره حکمروایی روستا باید بیشتر بر بسترها و شالوده‌های محیطی و روابط اقتصادی تأکید داشته باشند، با پژوهش لیتل^۱ (۲۰۰۱) نتایج نزدیکی را نشان می‌دهد. این پژوهش از جنبه توجه به مشارکت مردم محلی در فرایند تصمیم‌گیری و مدیریت نیز با نتایج پژوهش افتخاری و همکاران (۱۳۹۱) در بخش‌هایی همسوست و شاخص مشارکت در دسته متغیرهای تأثیرگذار آورده شده است؛ همچنین با بیشتر شاخص‌های حکمروایی خوب که در پژوهش گودوین^۲ (۱۹۹۸) و نوروزی و ابراهیمی (۱۳۹۷) آورده شده است، مانند عدالت‌محوری، توجه به فرهنگ، اقتصاد و مشارکت مردم در مدیریت نتایج همسویی به دست آمد.

1. Little
2. Goodwin

تفاوت و نوآوری نتایج این پژوهش در مقایسه با پژوهش‌های پیشین که در پیشینه پژوهش آورده شد، در شناسایی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری و نوع متغیرها از نظر اهمیت داشتن برای آینده و شناخت متغیرهای مستقل و وابسته، هدف و تنظیمی بودن و قابلیت دست‌کاری متغیرهایی مانند نقش دولت و مشارکت مردم در سیاست‌گذاری و همچنین مشخص شدن چگونگی تأثیر این متغیرها بر یکدیگر و شدت تأثیرگذاری و تأثیرپذیری آنها برای مدیریت نواحی روستایی استان کرمان بود.

برای اثربخشی بیشتر سیاست‌گذاری و مدیریت نواحی روستایی متناسب با نتایج به دست آمده پیشنهاد می‌شود قدرت اجرایی و تصمیم‌گیری مدیران استانی و محلی به‌ویژه دهیاران در روستاها افزایش یابد؛ همچنین پیشنهاد می‌شود برای هماهنگی و انسجام بیشتر تصمیمات، در استانداری یک شورا با عنوان شورای سیاست‌گذاری و مدیریت نواحی روستایی، متشکل از دهیاران و کارشناسان شهرستان‌ها و معاونت‌های مختلف استانداری، دست‌کم یک بار در سال تشکیل شود. توجه به محیط خاص نواحی روستایی استان در تصمیم‌گیری‌های آینده باید مدنظر قرار گیرد. پیشنهاد می‌شود برای شناخت و تأثیر نقش بازیگران اصلی در مدیریت روستاها در پژوهش‌های آینده با روش تحلیل بازیگران، این نقش‌ها و تأثیر هر کدام بررسی شود. با توجه به نتایج تحلیل‌ها، متغیرهای نقش دولت و مشارکت مردم به‌مثابه متغیرهای تنظیمی در سیاست‌گذاری‌ها مشخص شدند؛ این امر گویای این موضوع است که با بهبود وضعیت این شاخص‌ها و تغییر نقش دولت از انحصار به سمت نظارت و مشارکت بیشتر مردم روستاها در فرایند سیاست‌گذاری و اجرا، اثربخشی تصمیمات در آینده بیشتر، بهتر و متناسب با شرایط روستاها می‌شود.

منابع

- ازکیا، مصطفی، دیباجی‌فروشانی، شکوه، (۱۳۹۵). نقد برنامه‌های توسعه روستایی در ایران، فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، دوره ۵، شماره ۱، ۱۰۳-۱۲۵.
- اصلانیان، مهران، کرد، باقر، خزایی‌صحنه، سعید، یعقوبی، نورمحمد، روشن، سید علی‌قلی، (۱۳۹۵). رویکردی آینده‌پژوهانه به برنامه‌ریزی راهبردی منابع انسانی با استفاده از روش فراترکیبی، مدیریت شهری و روستایی، دوره ۴۵، شماره ۱۵، ۳۸۹-۴۱۶.
- افشاری‌پور، علی، (۱۳۹۲). ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه پایدار روستایی؛ مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان بم، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، استاد راهنما: برقی، حمید، دانشگاه اصفهان، دانشکده جغرافیا و برنامه‌ریزی.
- بدری، سید علی، (۱۳۹۰). چالش‌های مدیریت روستایی در ایران و ارائه سیاست‌های راهبردی، فصلنامه رهنامه سیاست‌گذاری، سال ۲، شماره ۳، ۴۷-۷۹.
- برقی، حمید، قنبری، یوسف، افشاری‌پور، علی، (۱۳۹۳). ارزیابی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه اقتصاد نواحی روستایی از دیدگاه ساکنان؛ مطالعه موردی: دهیاری دهبکری شهرستان بم، فصلنامه برنامه‌ریزی فضایی، سال ۴، شماره ۴، ۸۷-۱۰۴.

- بکتابش، سعید، امین‌پور، احمد، حسینی، بهشید، (۱۳۹۶). مدیریت آینده‌نگار راهبردی میراث فرهنگی ایرانی - اسلامی، مدیریت شهری و روستایی، دوره ۴۷، شماره ۱۶، ۵۳۳-۵۴۵.
- تودارو، مایکل، (۱۳۸۰). توسعه اقتصادی در جهان سوم، ترجمه: غلامعلی فرجادی، چاپ ۱۹، تهران، انتشارات بازتاب.
- چوبچیان، شهلا، کلانتری، خلیل، شعبانعلی فمی، حسین، (۱۳۸۶). عوامل مؤثر بر عملکرد دهیاری‌های استان گیلان، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۲، ۸۷-۱۰۷.
- حسنوند، احسان، حسنوند، اسماعیل، (۱۳۹۰). تجربه دهیاری‌ها، موانع توفیق و کارکردهای آنها؛ مطالعه موردی: دهیاری‌های شهرستان سلسله در استان لرستان، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۴، شماره ۲، تهران، ۱۳۹-۱۶۴.
- حسینی ابری، سید حسن، (۱۳۸۰). کدخدا، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، دوره ۱۶، شماره ۶۰، ۵۱-۶۴.
- حیدری ساربان، وکیل، (۱۳۹۸). ارزیابی الگوی مدیریت محلی روستایی مبتنی بر شاخص‌های حکمروایی خوب؛ مطالعه موردی: شهرستان مشکین‌شهر، فصلنامه جغرافیا و توسعه، دوره ۱۷، شماره ۵۷، ۱۳۳-۱۵۴.
- ربانی، طاهما، (۱۳۹۱). روش تحلیل ساختاری، ابزاری برای شناخت و تحلیل متغیرهای مؤثر بر آینده (موضوعات شهری)، نخستین همایش ملی آینده‌پژوهی، تهران.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، سجاسی قیداری، حمدالله، عینالی، جمشید، (۱۳۸۶). نگرشی نو به مدیریت روستایی با تأکید بر نهادهای تأثیرگذار، روستا و توسعه، دوره ۲، شماره ۱۰، ۱-۳۰.
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، عظیمی آملی، جلال، پورطاهری، مهدی، احمدی‌پور، زهرا، (۱۳۹۱). ارائه الگوی مناسب حکمروایی خوب روستایی در ایران، فصلنامه ژئوپلیتیک، دوره ۸، شماره ۲، ۱-۲۸.
- سالنامه آماری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمان، (۱۳۹۵). انتشارات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کرمان.
- مقیمی، ابوالفضل، (۱۳۹۳). معرفت‌شناسی آینده‌پژوهی در رویکردهای نظری به برنامه‌ریزی شهری، معماری و صنعت ساختمان، فصلنامه مدیریت شهری، دوره ۳۸، شماره ۱، ۷۵-۱۰۴.
- موسوی، میرنجف، مدیری، مهدی، سادات کهکی، فاطمه، (۱۳۹۵). تبیین عوامل و شاخص‌های تأثیرگذار اسلامی ایرانی در توسعه متوازن استان خراسان رضوی با استفاده از نرم‌افزار MICMAC، مدیریت شهری و روستایی، دوره ۱۵، شماره ۴۵، ۷-۳۰.
- نوروزی، اصغر، ابراهیمی، الهه، (۱۳۹۷). تحقق‌پذیری شاخص‌های حکمروایی خوب در نواحی روستایی شهرستان لنجان، فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، سال ۳، شماره ۶، ۹۳-۱۰۹.

Alejandra, A., Cecilia, A.S., Nestor, M., Lorena, H., (2020). **Linking farmers' management decision, demographic characteristics and perceptions of ecosystem services in the Southern Pampa of Argentina**, *Journal of Rural Studies*, In press.

Anríquez, G., Stloukal, L., (2008). **Rural population change in developing countries: lessons for policymaking**, *European View*, 7 (2), 309- 317.

- Dufva, M., Könnölä, T., Koivisto, R., (2015). **Multi-layered foresight: Lessons from regional foresight in Chile**, *Futures*, 73, 100- 111.
- Dye, T.R., Dye, T.R., (1992). **Understanding public policy**, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Goodwin, M., (1998). **The governance of rural areas: some emerging research issues and agendas**, *Journal of rural studies*, 14 (1), 5- 12.
- Henderson, F., Steiner, A., Farmer, J., Whittam, G., (2020). **Challenges of community engagement in a rural area: the impact of flood protection and policy**, *Journal of Rural Studies*, 73, 225- 233.
- Holand, J., Burian, M., dixey, I., (2003). **Tourism in poor rural areas**, diversifying the product and expanding the benefits in rural, paper no12.
- Kerr, K., (2001), **Repercussion de la reforme de securite sociale sur le monde rural seminaries degulf**, university degulf Publication, London.
- Korten, D.C., (1980). **Community organization and rural development: A learning process approach**, *Public administration review*, 480- 511.
- Lewis, J., (2003), **Housing construction in earthquake prone places: Perspectives, priorities and projections for development**, *The Australian Journal of Emergency Management*, Vol 18, No 2, Pp 35- 44.
- Little, J., (2001). **New rural governance?**, *Progress in Human Geography*, 25 (1), 97- 102.
- Liu, J., Zhang, X., Lin, J., Li, Y., (2019). **Beyond government-led or community-based: Exploring the governance structure and operating models for reconstructing China's hollowed villages**, *Journal of Rural Studies*, In press.
- Lovell, S.A., Gray, A., Boucher, S.E., (2018). **Economic marginalization and community capacity: How does industry closure in a small town affect perceptions of place?**, *Journal of Rural Studies*, 62, 107- 115.
- Murdoch, J., Abram, S., (1998). **Defining the limits of community governance**, *Journal of rural studies*, 14 (1), 41- 50.
- Murdoch, J., Abram, S., (1998). **Defining the limits of community governance**, *Journal of rural studies*, 14 (1), 41- 50.
- Prager, K., Freese, J., (2009). **Stakeholder involvement in agri-environmental policy making— Learning from a local-and a state-level approach in Germany**, *Journal of environmental management*, 90 (2), 1154- 1167.
- Prové, C., de Krom, M.P., Dessein, J., (2019). **Politics of scale in urban agriculture governance: a transatlantic comparison of food policy councils**, *Journal of Rural Studies*, 68, 171- 181.
- Shucksmith, M., (2010). **Disintegrated rural development? Neo-endogenous rural development, planning and place-shaping in diffused power contexts**, *Sociologia ruralis*, 50 (1), 1- 14.
- Stevenson, N., Airey, D., Miller, G., (2008). **Tourism policy making: The policymakers' perspectives**, *Annals of Tourism Research*, 35 (3), 732- 750.
- Tikai, P., Kama, A., (2010). **A study of indigenous knowledge and its role to sustainable agriculture in Samoa**, *Ozean Journal of Social Sciences*, 3 (1), 65- 79.
- Tuitjer, G., Steinführer, A., (2019). **The scientific construction of the village**, Framing and practicing rural research in a trend study in Germany, 1952– 2015, (In press), *Journal of Rural Studies*.
- Visser, O., Spoor, M., (2011). **Land grabbing in post-Soviet Eurasia: the world's largest agricultural land reserves at stake**, *The Journal of Peasant Studies*, 38 (2), 299- 323.
- Wenchang, W., (2008). **Rural Management—The Way Out for Tibetan Rural Areas**, *Business and Public Administration Studies*, 3 (3), 75.
- WWW.Dictionary.cambridge.org, (2019). (Definition of “policy-making” from the Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus © Cambridge University Press).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی